

Рябенко М. І., канд. пед. наук, доц.,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
Україна

ЩОДО ОСНОВНИХ ПРИЧИН КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

На сьогодні заклади вищої освіти України відіграють одну з вирішальних ролей у формуванні майбутнього нашої країни. Адже на сьогодні, за офіційними даними Державної служби статистики в Україні, функціонує 281 заклад вищої освіти (університет, академія, інститут)? в яких навчається майже 1 млн 300 тисяч здобувачів вищої освіти [2]. Одним з основних завдань, що стоять перед закладами вищої освіти відповідно до чинних нормативно-правових актів,

є участь у забезпеченні суспільного та економічного розвитку держави через формування людського капіталу; формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах; збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства тощо. Успішне вирішення відповідних завдань, які стоять перед закладами вищої освіти, неможливо без усунення проявів корупційних діянь, що скоюються учасниками освітнього процесу у своїй діяльності. Задля усунення будь-якого правопорушення, зокрема і корупційного, потрібно виявити, дослідити та усунити основні причини, що призводять до його скоєння.

Корупційне правопорушення відповідно до чинного законодавства – це діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну, цивільно-правову відповідальність [3]. Довідникова література визначає «причину» як явище, яке обумовлює або породжує інше явище а також підстава, привід для яких-небудь дій, вчинків або спонукання, міркування, мотиви, якими викликаються бідь-які вчинки, обставина, чинник тощо [2, с. 555].

Одним із найвпливовіших чинників, що спонукає учасників освітнього процесу ЗВО до вчинення корупційних правопорушень, на наш погляд, є недостатній економічний розвиток України, який суттєво вплинув на ефективну діяльність закладів вищої освіти. Загальновідомо, що масштаби корупційних правопорушень збільшені у країнах із низьким рівнем економічного розвитку. Відповідно, неможливість учасників освітнього процесу задовольнити елементарні потреби суттєво знижують рівень ціннісних орієнтацій, переконань, життєвих позицій та мотивів учасників освітнього процесу, що має наслідком корисливого ставлення до своєї діяльності, ослаблення контролю за виконанням законів.

Серед основних причин, що впливають на скоєння правопорушень взагалі та корупційних зокрема, ми вважаємо неналежний контроль керівниками та органами управління ЗВО (Вчена рада, органи самоврядування, студентське самоврядування тощо) за дотриманням норм чинного законодавства. Як зазначав О. Черданцев, важливим фактором зміцнення законності є воля керівництва; відсутність або її недостача, породжені різними обставинами, веде до послаблення законності. Безкарність скоєння корупційних правопорушень призводить до формального ставлення до наявних законів та зневіри у справедливості. Тому керівники та органи управління через цілеспрямовану діяльність, правильну організацію, зокрема належний контроль та відкритість, можуть зробити суттєвий внесок у вирішення запобігання корупційних правопорушень у ЗВО.

Вважаємо доцільним виокремити такий чинник, як низький духовно-моральний рівень учасників освітнього процесу ЗВО, зокрема і науково-педагогічних працівників, які безпосередньо відповідають за організацію та здійснення освітнього процесу. М. Стельмахових зазначав, що совість є найкращим контролером за поведінкою людини. Сучасній вищій школі потрібні науково-педагогічні працівники, які розуміють, що вони є носіями науково-історичного досвіду та носіями загальнолюдської культури і цінностей, через які здійснюється процес передачі цінностей. Науково-педагогічні працівники своїм прикладом порядності, честі, гідності, принциповості та старанням ставленням до обов'язків мають демонструвати іншим учасникам освітнього процесу відповідні світоглядні та громадські якості. Також однією з основних причин корупційних порушень у закладах вищої освіти вважаємо недостатню поінформованість учасників освітнього процесу про основні види корупційних правопорушень та відповідну юридичну відповідальність співучасників відповідних діянь. Багатьма вченими експериментально доведена важливість систематичного нагадування про відповідні стандарти та наявні соціальні норми, що може ефективно вплинути на поведінку особи. Тому для всіх учасників освітнього процесу важливим є постійне нагадування про необхідність дотримання етичних принципів та відповідних правових норм, зокрема в освітньому процесі закладу вищої освіти.

Треба зазначити, що кожна причина корупційних правопорушень є достатньо складним явищем, що потребує детального вивчення як окремо, так і у взаємодії з іншими, а також важливим є вивчення ролі кожного учасника освітнього процесу у протидії та попередженні цього явища.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. О. Єрошенко. Донецьк: ТОВ «Глорія Трейд», 2012. 864 с.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 16.10.2019).
3. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text19> (дата звернення: 17.05.2021).